

WALTER DECONINCK

NAMEN VAN ZELDZAME PLANTEN NADER TOEGELICHT

De verklaring van de Nederlandse namen
van de in Vlaanderen heel zeldzame planten

Switden Wijngaert oft Tamus.

De afbeelding op de titelbladzijde toont de Spekwortel (*Tamus communis*), een zeldzame slingerplant die onder meer voorkomt in de lichtrijke loofbossen van de Vlaamse Ardennen. Uit: Rembert Dodoens, *Cruydt-Boeck* (1644).

WOORD VOORAF

In 2019 publiceerden we een studie over de verklaring van de Nederlandse namen van de in Vlaanderen meest voorkomende planten: *Plantennamen nader toegelicht*. Deze studie kan gelezen worden in de webstek van de *Vereniging voor het Onderwijs in de Biologie, de Milieuleer en de Gezondheidseducatie*:

<https://www.vob-ond.be/resources/Plantennamennadertogelicht.pdf>

De inhoud van deze studie werd ook opgenomen in de webstek van de *Universiteitsbibliotheek Gent* en van de *Etymologiebank.nl*.

In de hier voorliggende studie verklaren we de namen van een 90-tal planten die zelden tot heel zelden in Vlaanderen voorkomen.

Voor de naamgeving van zowel de wetenschappelijke als de Nederlandse namen volgen we de *Atlas van de flora van Vlaanderen en het Brussels Gewest* (2006).

Met deze twee studies zijn we op een studieterrein terechtgekomen waarover in de Lage Landen maar enkele publicaties verschenen zijn:

Kleijn, H., *Planten en hun naam*. 1979. Meulenhoff, Amsterdam.

Brok, H., *Enkele bloemnamen in de Nederlandse dialecten*. 1991. P.J. Meertens-Instituut, Amsterdam.

Van den Nieuwenhof, J., *Onze Planten en hun Naam*. 2002. Privé-uitgave.

Kok, F., *Waarom brandnetel?* 2012². Privé-uitgave.

Webstek: <https://www.plantennamen.info>

In de hierna volgende studie komen vooral plantennamen voor die in deze publicaties niet onderzocht werden.

We maakten ook een gelijkaardige studie over de namen van paddenstoelen en schimmels: *Zwamnamen nader toegelicht*. Ze kan eveneens gelezen worden in de webstek van de *Vereniging voor het Onderwijs in de Biologie, de Milieuleer en de Gezondheidseducatie*:

<https://www.vob-ond.be/resources/Zwamnamen.pdf>

Deze studie werd ook opgenomen in de webstek van de *Nederlandse Mycologische Vereniging*.

We beschouwen het gedane werk als een bijdrage tot de studie van de verklaring van de Nederlandse namen van planten en zwammen en als dusdanig een verrijking van de kennis over de Nederlandse taal.

Walter Deconinck

Kortrijk, september 2020

Aarvederkruid | *Myriophyllum spicatum*

Het bloemgestel van deze planten lijkt op een *aar* zoals bij de grassen en de bladeren zijn in fijne bladslippen verdeeld zodat ze lijken op de *veren* of *veders* van een vogel.

Beenbreek | *Nartheccium ossifragum*

Deze plant werd voor het eerst beschreven door de Vlaming *Rembert Dodoens* (1517-1585) in zijn in 1583 verschenen werk *Stirpium Historiae Pemptades sex* onder de naam *Asphodelus luteus palustris*, waarin *Asphodelus* een verwijzing is naar het bloemgestel dat lijkt op dat van een *Affodil* (*Asphodelus*-soort); *luteus* is een Latijns woord voor *geel* en *palustris* betekent “*in poelen en moerassen groeiend*”. In *Dodoens’* in 1618 postuum verschenen *Cruydt-Boeck* heet de plant *Geele Water Affodillen* en over de groeiplaats staat: “... *wast in sommige vochte ende waterachtighe heyden van Vlaenderlandt*”. Ook nu nog vinden we deze plant op natte heiden, vennen en andere natte plaatsen in de Vlaamse Kempen.

In het in 1667 verschenen werk *Quadripartitum Botanicum* meldde de Deens-Duitse arts en botanicus *Simon Paulli* (1603-1680) dat als het vee eet van de plant die nu *Beenbreek* heet de beenderen van de dieren zeer slap worden en gemakkelijk breken. Vandaar dat hij die plant de naam *Ossifragi* gaf. Deze naam is afgeleid van het Latijnse woord *os*, genitief *ossis*, voor *been* of *bot*, en van het Latijnse *fragere* voor *breken*. Het woord *Ossifragi* leidde tot de Nederlandse plantennaam *Beenbreek* en *ossifragum* werd door Carl Linnaeus (1707-1778) als tweede, soort aanduidende naam in de soortnaam *Nartheccium ossifragum* bewaard.

Waarschijnlijk stierf het vee niet zo zeer door het eten van *Beenbreek* alleen, maar ook door het eten van de planten die groeien op de natte plaatsen waar *Beenbreek* voorkomt. De bodem, en daarmee de planten die er groeien, is er arm aan kalkzouten, wat bij de dieren tot beenzwakte leidt.

Bilzekruid | *Hyoscyamus niger*

Heel waarschijnlijk is de naam *Bilzekruid* afgeleid van *Bilisa*, de Oud-Hoogduitse naam voor deze plant. Er wordt ook gedacht dat *Bilzekruid* genoemd zou zijn naar *Belenus*, een Keltische god.

In het in 1618 postuum verschenen *Cruydt-Boeck* van *Rembert Dodoens* (1517-1585) heet de plant *Swart bilsencruyt*. Zwart, in de wetenschappelijke naam *niger*, slaat op de purperen aders in de vuilgeel gekleurde kroonbladeren. Bilzekruid is volgens het *Cruydt-Boeck* “... *slaepmakende / ende alle smerten ende weedom [smarten] versoetende oft stillende: ende nut tegen de scherpe ende heete sinckingen die op de oogen ende ander deelen des lichaams vallen: sij beletten ende stelpen alle bloetloopen ende alle vrouwelijckstekingen ende swillingen van de clootkens / ende van meer ander deelen des lichaems*”.

De hele plant is giftig en alle delen van de plant, in het bijzonder ook de wortel, bevatten giftige alkaloiden, o. m. hyosciamine, atropine, scopolamine. Het eten van delen van de plant kan slaperigheid verwekken, maar ook hallucinaties, gevolgd door depressie. Ooit werd met *Bilzekruid* gebrouwen bier gebruikt als bedwelmingsmiddel bij de chirurgijn of de tandarts. Scopolamine en hyosciamine worden in de hedendaagse geneeskunde voor de pijnbestrijding aangewend.

Blauw walstro | *Sherardia arvensis*

Blauw walstro behoort met een hele reeks planten die *walstro* in hun Nederlandse naam hebben, o. m. de *Galium*-soorten, tot de plantenfamilie van de *Sterbladigen*. Het woord *wal* in *Walstro* komt van het Middenduits woord *wel* dat *wieg* betekent. *Stro* zou op een oud Duits gebruik wijzen waar bij de wieg waarin een kind op stro lag, een bosje *Walstro* opgehangen werd om zo de kwade geesten te verjagen. Zo werd bijvoorbeeld *Lieievrouwebedstro* gebruikt, vandaar ook *bed* in de Nederlandse naam.

De bloemen van deze plant zijn *paars* gekleurd, wat tot *Blauw* in de Nederlandse naam leidde. De wortels bevatten een rode kleurstof.

Boksdoorn | *Lycium barbarum*

Deze struik, met takken die dikwijls *doornen* dragen, wordt gekweekt en is als wilde plant vooral bekend uit de zeeduinen.

De naam *Boksdoorn* werd overgenomen van *Bocksdoorn*, de Duitse naam, maar de plant heeft niets te zien met bokken. Een oude Duitse naam voor deze plant is *Buchsdoorn* en *Buchs* slaat op *Buchsbaum*, d. i. de *Buksboom* of het *Palmboompje* (*Buxus sempervirens*), omdat de bladeren van de *Buksdoorn* lijken op die van de *Buksboom*, in de omgang meestal gewoon *Buxus* genoemd. *Buchs* of *Buks* zou dan gewoon een afleiding zijn van het Latijnse *Buxus* of van het Griekse *pyxos*, respectievelijk de Latijnse en de Griekse naam voor de *Buksboom*.

Gedroogde vruchten van de *Boksdoorn* staan bekend als goji-bessen die uit China ingevoerd worden en geneeskrachtige eigenschappen zouden hebben.

Bolletjesraket | *Rapistrum rugosum*

Deze plant behoort tot de familie van de *Kruisbloemigen* (*Cruciferae*) en de vrucht is een hauw die uit twee leden bestaat waarvan het bovenste *bolvormig* is, een lange snavel draagt en één zaad bevat, vandaar *bolletjes* in de naam.

De Nederlandse naam *Raket* is afgeleid van het Franse woord *Roquette*, zelf weer, over het Ouditaliaanse *rochetta*, afgeleid van *ruca*, ontleend aan het Latijnse *Eruca sativa*, de naam voor een *Kruisbloemige plant* die op de *Gewone raket* lijkt en die nu *Eruca sativa* heet.

Bont kroonkruid | *Securigera (= Coronilla) varia*

Deze plant draagt aan het uiteinde van een stengel een groep van bloemen die samen de indruk van een *kroon* geven, wat trouwens weergegeven wordt in de geslachtsnaam *Coronilla*, afgeleid van het Latijnse woord *corona* voor *kroon*. De bloemen zijn *wit*, *roze* of *paars* gekleurd, vandaar *bont* in de Nederlandse naam.

Borstelkrans | *Clinopodium vulgare*

De bloemen staan in *kransen* rondom de stengel, omringd door *borstelachtige*, gewimperde bladeren, vandaar de Nederlandse naam.

Bosgeelster | *Gagea lutea*

Deze uiterst zeldzame plant groeit in de nabijheid van beken in *bossen* en de *gele* kroonbladeren van de bloem staan open en geven de indruk van een *gele ster*.

Chinese bruidssluier | *Fallopia aubertii*

Deze verwilderde sierplant is afkomstig uit het westen van *China*, vandaar *Chinese* in de naam. Het is een klimplant met liaanachtige stengels en met witte tot roze bloemen. Ze groeit als een *sluier* over andere planten of een afdakje, enigszins overeenkomend met de *witte sluier* die een bruid bij een huwelijksplechtigheid draagt, vandaar *bruidssluier* in de naam.

Damastbloem | *Hesperis matronalis*

Deze zeldzame uit kasteeldomeinen of tuinen ontsnapte plant kreeg van de plantkundigen in de 16de eeuw de naam “*viola matronalis*”, waarin *matronalis* “*behorend bij de matrone of vrouw*” betekent; het woord bleef in de wetenschappelijke soortnaam behouden. Met “*viola matronalis*” wordt ernaar verwezen dat de plant een vergelijkbare geur heeft als van viooltjes en door vrouwen in tuinen gekweekt wordt.

In het in 1618 postuum verschenen kruidenboek van *Rembert Dodoens* (1517-1585) wordt deze plant beschreven onder de naam “*Damas bloemen*” en “*Mastbloem*”. De oorsprong van de naam wordt als volgt beschreven: “*Dese bloemen worden in Latijn Violae matronales geheeten / nae den franschen naem Violettes des dames, ende Giroffles des dames: waer van den bedorven [verbasterde] Neerduytschen naem Damas bloemen sijnen oorspronck schijnt genomen te hebben.*” Het woord “*damast*” in *Damastbloem* is dus een vervorming van het woord “*dame*”. Ook in andere talen heeft de plant een gelijkaardige naam: Frans: *Juliette des dames*; Engels: *Dame's Violet*; Duits: *Frauenviole*.

Douglaspluimspirea | *Spiraea douglasii*

Met deze naam eert men *David Douglas* (1798-1834) die in Noord-Amerika vele onbekende planten ontdekte en levend naar Europa zond, o.m. ook naar Engeland. Deze sierheester is uit westelijk Noord-Amerika afkomstig en verwilderde hier.

Spiraea in de Nederlandse naam is afgeleid van het Latijnse *spiraea*, zelf afgeleid van *spira* dat *spiraal* betekent en slaat op de *spiraalvormig gewonden vruchten* van de plant. Het bloemgestel is een *pluim*, bestaande uit vele bloemen.

Duifkruid | *Scabiosa columbaria*

In de 16de eeuw werd deze plant *Columbaria* genoemd naar het Latijnse woord *columba* voor *duif*. De bloemen zijn *blauwachtig* tot *paars* gekleurd en deze kleur zou de aanleiding zijn tot het woord *duif* in de naam, omdat sommige *huisduiven* ook *blauwachtig* tot *paars* gekleurd zijn.

Dunstaart | *Parapholis strigosa*

De *dunne, ronde aren* van dit gras hebben het uitzicht van stengels en lijken op borstelige *dierenstaarten*, van daar de Nederlandse naam.

Dwergviltkruid | *Filago minima*

De plant is, behalve aan de onderste delen, bedekt met *fijne, witte haartjes*, wat tot het woord *vilt* in de naam heeft geleid. *Dwergviltkruid* is kleiner dan andere soorten van het geslacht *Viltkruid* (*Filago*).

Engels gras | *Armeria maritima*

Deze plant is oorspronkelijk inheems, maar nu heel zeldzaam. Varianten van de soort worden wel als tuinplant gekweekt, meestal aan de rand van tuinpaden.

De bladeren zijn grasachtig, vandaar *gras* in de naam. In *Dodoens'* kruidenboek van 1618 heet de plant *Gramen Polyanthemum minus* en de oorsprong van het woord *Engels* in de naam vinden we daar: “*De Engelsche ende oock de Nederlanders verciereren de canten van de cruythoven met dit gewas.*”

Europese blazenstruik | *Colutea arborescens*

Deze struik of boomvormige heester behoort tot de familie van de *Vlinderbloemigen* (*Papilionaceae*) en de vruchten, de *peulen*, zijn duidelijk *blaasvormig opgezwollen*, vandaar de Nederlandse naam. En wel *Europese blazenstruik*, omdat er ook een *Colutea*-soort is die *Oosterse blazenstruik* (*Colutea orientalis*) heet.

Kale vrouwenmantel | *Alchemilla glabra*

De ronde, geplooid bladeren worden vergeleken met een *mantel*, in het bijzonder de *mantel* die vroeger aangetroffen werd op heiligenbeelden waar er een mantel rondom de maagd Maria gedrapeerd ligt. *Kaal* slaat erop dat de bladeren en de stengel *kaal* zijn, in tegenstelling tot bij andere *Vrouwenmantel*-soorten.

In het in 1618 verschenen kruidenboek van *Rembert Dodoens* (1517-1585) heeft een *Alchemilla*-soort al de naam “*Onser vrouwen mantel*”; waarschijnlijk gaat het over *Alchemilla vulgaris*, die in het Nederlands gewoon *Vrouwenmantel* heet. De plant wordt in dit kruidenboek uitvoerig als geneesmiddel beschreven, in het bijzonder voor aandoeningen bij vrouwen:

“*Sij stelpt het bloedt ende maentstonden die omnatelijcken bloeden. De selve gestooten [fijn gestampt] ende op de vrouwen ende maegden borsten geleyt / maect die hard ende stijf: belettende dat sij niet te seer en swillen ende te boll of dick en worden.*”

“*Om dattet [dit kruid] soo droogende ende tesamentreckende is / daerom wortet seer gepresen tegen den witten vloed van de vrouwen ende waterachtighe bloeden / die de moeder soo nat ende gelatt maken dattet saet weder afschiet ende het ontvangen van de vrucht belette wort.*”

Geel zonneroosje | *Helianthemum nummularium*

De naam *Zonneroosje* is gedeeltelijk een omzetting van de Latijnse geslachtsnaam *Helianthemum*, die bestaat uit het Griekse woord *helios*, d. i. *zon*, en *anthos*, d. i. *bloem*. De kroonbladeren geven trouwens het idee van de *zon*, zijn *citroengeel* gekleurd en doen denken aan een *roos*.

Geelhartje | *Linum catharticum*

De vijf witte kroonbladeren zijn aan de basis wel *geel* gekleurd en samen met de *gele* helmknoppen heeft het centrum van de bloem, het “*hart van de bloem*”, duidelijk een *gele* kleur, vandaar *Geelhartje*.

Gele hoornpapaver | *Glaucium flavum*

De bloem lijkt op die van een *Papaver* of *Grote klaproos* (*Papaver rhoeas*), de vier kroonbladeren zijn *geel* gekleurd en de vruchten zijn zwak *hoornvormig* gebogen, vandaar de naam.

Gele maskerbloem | *Mimulus guttatus* = *Erythranthe guttata*

Deze plant behoort tot de *Helmkruidfamilie* (*Scrophulariaceae*), waarvan de bloemen dikwijls tweelippig zijn. De *Gele maskerbloem* draagt *geel gekleurde bloemen* die bestaan uit een boven- en een onderlip. De onderlip vertoont een *indeuking* waardoor de bloemopening volledig afgesloten is, wat men een *gemaskerde bloem* noemt, vandaar *Maskerbloem*.

Gesteeld glaskroos | *Elatine hexandra*

In tegenstelling tot andere *Elatine*-soorten zijn bij *Gesteeld glaskroos* de bloemen *gesteeld*. De stengels zijn kleurloos en *glasachtig*, vandaar *Glaskroos*. *Kroos* wijst op de gelijkenissen met *Lemna*-soorten die in het Nederlands *Kroos* heten en *kroos*, afgeleid van de woorden krullen of kronkelen, wijst op dicht bijeen groeiende plantjes op het wateroppervlak of op een slijkerige bodem van periodisch droogvallende waterpartijen.

Gevlekt longkruid | *Pulmonaria officinalis*

Deze plant dankt haar wetenschappelijke geslachtsnaam en van daaruit de Nederlandse naam aan de zogenaamde signatuurleer, een niet-wetenschappelijke theorie die inhoudt dat als de uiterlijke kenmerken van een plant overeenkomsten vertoont met een orgaan van het menselijk lichaam, die plant ook gebruikt kan worden voor de genezing van dit orgaan.

De geslachtsnaam *Pulmonaria* is afgeleid van het Latijnse woord *pulmo* (meervoud *pulmones*) voor long en vandaar *Longkruid*. Deze naam is te danken aan de signatuurleer omdat de bladeren in vorm lijken op longen. De bladeren dragen bovendien witte vlekken, vandaar *Gevlekt longkruid*, en dat zouden klompje opgehoest slijm zijn of verwijzen naar door tuberculose aangetaste longen. In de kruidengeneeskunde werden de bladeren vroeger gebruikt om longaandoeningen zoals bronchitis of tuberculose te bestrijden.

Grondster | *Illecebrum verticillatum*

De draadvormige stengels liggen tegen de *grond* en in sommige gevallen uitgespreid zoals op papier een *ster* voorgesteld wordt of zoals een *zeester* eruit ziet, vandaar de naam *Grondster*. Het is ook mogelijk dat het woord *ster* verwijst naar de vijf vlezige kelkbladeren die ook doen denken aan een schematisch getekende *ster*.

Groot spiegelklokje | *Legousia speculum-veneris*

Speculum-veneris, het tweede, soortaanwijzende woord in de wetenschappelijke naam, betekent *Spiegel van Venus*, en *Venuspiegel* is een Nederlandse volksnaam voor deze plant. In het postuum verschenen kruidenboek uit 1618 van Rembert Dodoens (1517-1585) heet de plant

Vrouwen-Spiegel. De Franse naam is *Miroir-de-Vénus*, d. w. z. *Spiegel van Venus*. Het woord *spiegel* kwam in de naam omdat de *mooie bloem* met een *spiegel* vergeleken werd. Het woord *klokje* verwijst naar de verwantschap met soorten van het geslacht *Klokje* of *Campanula*.

Groot warkruid | *Cuscuta europaea*

De draadachtige, bladerloze stengels van deze parasitaire plant slingeren zich als een *warrig geheel* over de stengels van waardplanten, bijvoorbeeld bij Brandnetels of Distels, vandaar *Warkruid*.

Grote bremraap | *Orobanche rapum-genistae*

Deze plant parasiteert op de *Brem* (*Cytisus* (= *Genista*) *scoparius*) en ze bezit een *raapvormig verdikte* stengel, waarmee de Nederlandse naam verklaard is.

Grote kroosvaren | *Azolla filiculoides*

Deze *varenplant* groeit op het wateroppervlak van sloten en lijkt op *Kroosplanten* (*Lemna*-soorten), vandaar *Kroosvaren*.

Grote pimpernel | *Sanguisorba officinalis*

Een oude naam voor deze plant is *Pimpinella sanguisorba major*, waarvan de Nederlandse naam *Pimpernel* is afgeleid. De etymologische verklaring van deze naam is onduidelijk.

Grote stekelnoot | *Xanthium orientale*

De vruchten, hier *noten* genoemd, zijn bezet met 1- tot 2 cm-grote *stekels*, vandaar de naam.

Grote watereppe | *Sium latifolium*

Deze plant groeit in de verlandingszone van sloten en kreek, vandaar *water* in de naam. *Eppe* is afkomstig van het Latijns *Apium*, een oude Latijnse naam voor *Selderij* (*Apium graveolens*) en andere erop lijkende planten, zoals de *Grote watereppe*.

Hartgespan | *Leonurus cardiaca*

De Nederlandse naam *Hartgespan* is overgenomen van *Herzgespann*, de Duitse naam voor deze plant.

Het Duitse woord *Herzgespann* is ook een oude term voor een aandoening van het hart en deze plant werd vroeger in de kruidengeneeskunde gebruikt om pijn in de hartstreek en andere hartaandoeningen zoals bijvoorbeeld hartkloppingen te behandelen. Reeds in het in 1485 in de Duitse stad Mainz verschenen kruidenboek *Hortus Sanitatus* stond over deze plant geschreven: “*Diss krut gestoissen [fijn gestampt] und den safft genutzt benympt das wee [pijn] des hertzen und machet dem hertzen gut gebliude [genezen]. Diss krut ist gut dem zyttern hertzen [hartritmestoornissen].*”

Hazenstaart | *Lagurus ovatus*

Dit gras bezit een 2- tot 4 cm-lange aar die van haartjes voorzien, zacht aanvoelt en vergeleken wordt met de *staart van een haas*, vandaar de Nederlandse naam.

Heelbeen | *Holosteum umbellatum*

De naam *Heelbeen* is gewoon een letterlijke vertaling van de wetenschappelijke geslachtsnaam naar het Nederlands, want *Holosteum* bestaat uit het Griekse woord *holos*, d. i. *heel* of gans, en *osteon*, d. i. *been* of bot. Het benamingsmotief is niet duidelijk.

Heemst | *Althaea officinalis*

De herkomst van de naam *Heemst* is onbekend. In oude Duitse kruidenboeken vindt men voor deze plant namen als *Hemisch*, *Huemst*, *Hunst*, *Hemster* en *Henest*. Die namen zijn verwant met *Heemst*, maar ook voor die namen is de etymologische herkomst niet gekend. Deze plant werd vroeger als groente gekweekt en medisch gebruikt voor onder meer aandoeningen van het spijsverteringskanaal.

Hemelboom | *Ailanthus altissima*

Deze uit China afkomstige plant groeit als struik of als boom en werd dikwijls in parken aangeplant van waaruit de soort verwilderde. Als de struik niet regelmatig gesnoeid wordt, kan de plant grote oppervlakken overwoekeren. Als boom kan de plant tot 20 meter hoog worden.

De plant wordt *Hemelboom* genoemd omdat hij heel hoog kan worden, “naar de hemel toe”. Ook in andere talen draagt de plant een gelijkaardige naam: *Arbre du ciel*, *Tree of Heaven*, *Chinesischer Götterbaum*, *Albero del paradiso*.

Herfsttijloos | *Colchicum autumnale*

Deze plant vormt in de *herfst* (augustus-oktober) een stengel met aan de top een bloem, maar nog zonder bladeren. Pas in het volgende voorjaar (april-juni) verschijnen de bladeren met daartussen de rijp wordende doosvrucht.

Tijloos in een plantennaam betekent dat de planten buiten de gewone bloeitijd bloeien en dat ook de vruchten buiten de gewone tijd verschijnen, aangezien ze niet onmiddellijk na de bloei voluit gevormd worden. *Tijloos* is afgeleid van het woord *tijdeloos*, zo had de plant bij *Rembert Dodoens* de naam *Titeloosen* in zijn kruidenboek van 1618.

De knol en de zaden bezitten de zwaar giftige, dodelijke stof *colchicine*, een stof, of een afgeleide vorm ervan, die in lage concentraties in de geneeskunde gebruikt wordt. In het eerste kruidenboek *Cruijdeboeck* dat *Rembert Dodoens* (1517-1585) in 1554 liet verschijnen, stond reeds geschreven hoe zwaar giftig de plant is: “*Die ghemeyne Hermodactilen [Herfsttijloos] inghenomen maken tlichaem vol iuecksels [jeuk] ghelijck oft vernetelt waere /verbrant die maghe ende quetst die inwendighe leden alzo dat ten laetsten bloedighen camerganck [stoelgang] volght ende alzo doodet den mensche.*”

Kaal breukkruid | *Herniaria glabra*

Deze plant werd vroeger gebruikt om onder meer een *hernia* of *ingewandsbreuk*, bijvoorbeeld een liesbreuk, te behandelen, vandaar de naam. Ook voor de genezing van andere ziekten werd de plant aangeprezen. *Kaal* in de Nederlandse naam, omdat de stengels *kaal* of fijn behaard zijn in tegenstelling tot *Behaard breukkruid* (*Herniaria hirsuta*).

In het postuum in 1618 verschenen kruidenboek van *Rembert Dodoens* (1517-1585) staat te lezen: “*Herniaria met eenighen dranck inghenomen / wordt seer krachtigh ghevonden om de breuckinghen ende ghescheurtheydt van de darmen te heelen; ende men heeft daer mede menigh mensche van dierghelijcke ghebreken sien ghesesen. Het poeder van dit cruydt met Wijn ghedroncken / kan de te langh achterblijvende pisse verwecken; ende het breeckt oock den steen van de nieren / ende doet die lichtelijcker ende haester [sneller] dalen ende rijsen [van boven naar beneden].*”

Klein glaskruid | *Parietaria judaica*

De plant draagt *glasachtig*, glanzende bladeren die bij drogen doorzichtig worden, vandaar de naam. *Klein*, omdat er ook een *Groot glaskruid* (*Parietaria officinalis*) bestaat. Vroeger werd as van deze plant ook gebruikt om het glas in ramen te reinigen, wat ook de aanleiding tot de naamgeving geweest kan zijn.

Klein schorrenkruid | *Suaeda maritima*

Een typische plant van de *schorren* en van pioniersvegetaties van zilte weiden en kreekoevers. Vroeger werd de alkalische as van deze plant gebruikt om de was te doen.

Korensla | *Arnosaris minima*

Deze plant groeit vooral in de nabijheid van *graanackers*, wat het woord *koren* in de naam verklaart. Het woord *sla* is afgeleid uit de wetenschappelijke geslachtsnaam *Arnosaris*, want die bestaat uit het Griekse woord *arnos*, d. i. *lam*, en *seris*, d. i. *sla*.

Liggend bergvlas | *Thesium humifusum*

Deze halfparasiet groeit op de wortels van *Geel* en *Glad walstro* en komt alleen zeldzaam voor in de westelijke duinstreek van onze Vlaamse kust.

De kleine, smalle bladeren lijken op die van *Vlas* (*Linum usitatissimum*) en meer bekende *Thesium*-soorten groeien in de Alpen, vandaar *Bergvlas*. Het is een kleine plant die *liggend* tussen andere planten groeit.

Loos blaasjeskruid | *Utricularia australis*

Deze vrij zeldzame, vleesetende waterplant draagt op de stengels *blaasjes* die bij aanraking door een insect openspringen, het insect opzuigen dat vervolgens binnen het blaasje verteerd wordt.

Deze *Utricularia*-soort kan bij determinatie verward worden met het *Groot blaasjeskruid* (*Utricularia vulgaris*) en we vermoeden dat het woord *loos* waarschuwt voor een mogelijk onbetrouwbare determinatie. Een andere uitleg ligt niet zo voor de hand.

Mantelanjer | *Petrorragio prolifera*

De naam Anjer wordt in het Nederlands vooral gebruikt om soorten van het geslacht *Dianthus* uit de familie van de *Muurachtigen* (*Caryophyllaceae*; *Anjerfamilie*) aan te duiden, zoals bijvoorbeeld de *Tuinanjer* (*Dianthus caryophyllus*), de bekende anjer uit de bloemenwinkels. Er zijn nog vele andere sierplanten die anjer in hun naam dragen.

De oudste vorm van het woord *anjelien* was in ca. 1500 *angelieren*, wat later *anjelier* is geworden, verkort eerst tot *angier* en nu tot *anjelien*.

Er wordt aangenomen dat het oorspronkelijk woord *angelier* afgeleid is van de Italiaanse plaats *Anghiera*, nu *Angera*, gelegen aan het Lago Maggiore, omdat soorten *anjers* vanuit Italië in West-Europa en het Nederlandse taalgebied terecht kwamen. Een andere gegeven verklaring is dat *anjer* afgeleid is van de Franse stad *Angers*, omdat Franse tuiniers de plant van daaruit naar Vlaanderen brachten. Beide verklaringen zijn omgeven door een waas van onzekerheid, want zo staat de plek *Angera* in Italië er niet voor bekend dat er daar ooit veel soorten *Anjelieren* groeiden of gekweekt werden.

Er valt etymologisch nog te onderzoeken of het woord *anjelier* niet afgeleid is van een Duitse volksnaam voor deze planten. Zo zijn onder meer de volgende Duitse volksnamen voor enkele soorten anjelieren bekend: *Nägelein* (*Dianthus caryophyllus*; Tuinanjer), *Fürnägeli* (*Dianthus carthusianorum*; Karthuizer anjer), *Sandnägelein* (*Dianthus arenarius*; Zandanjer), *Buschnägelein* (*Dianthus barbatus*; Duizendschoon), *Bürstennägeli* (*Dianthus armeria*; Ruige anjer), *Chineser Nägeli* (*Dianthus chinensis*; Chinese anjer), *Rote Wetternägeli* (*Dianthus deltoides*; Steenanjer), *Steinnägeli* (*Dianthus superbus*; Prachtanjer). Het Duitse woord *Nägelein* zou afgeleid zijn van het Middel-Nederduits *Negelkin*, een woord dat ook leidde tot het Duitse *Nagel* voor een nagel of spijker. En *Negelkin* en *Nägelein* zouden dan verwijzen naar de gelijkenis van bijvoorbeeld de bloem van de *Tuinanjer* (*Dianthus caryophyllus*) met een oude, handgesmede nagel of spijker. We kennen ook het Duitse woord *Nagelblume* voor de bloem van de *Sering* (*Syringa vulgaris*), die ook het uitzicht van een nagel of spijker heeft. Misschien heeft *Nägelein* geleid tot *Anjelier*?

Mantelanjer heeft als synoniem de soortnaam *Dianthus prolifer* gekend, wat wijst op de verwantschap met de planten die ook *anjer* in hun Nederlandse naam hebben en behoren tot het geslacht *Dianthus*. Bij de *Mantelanjer* staan verscheidene bloemen bijeen omsloten door schutbladeren en dat verklaart wellicht waarom het woord *mantel* in de naam staat.

Een andere synonieme naam voor de *Mantelanjer* is *Tunica prolifera*, waarbij de geslachtsnaam *tunica* hemd of onderkleed betekent, wat slaat op de schutbladeren die als een mantel de bloemen omsluiten.

Melkkruid | *Glaux maritima*

Deze plant dankt haar naam aan het feit dat als ze door het vee gegeten wordt de *melkafscheiding* bevorderd zou worden.

Moeraszoutgras | *Triglochin palustris*

Deze plant is geen *gras*, maar heeft wel lijnvormige, *grasachtige* bladeren en groeit in drassige, *moerasachtige* graslanden die ook lichtjes *zilt* kunnen zijn, vandaar *zout* in de naam.

Mottenkruid | *Verbascum blattaria*

Omgevallen of afgesneden planten trekken *motten* aan.

Muursla | *Mycelis muralis*

Een synonieme naam is *Lactuca muralis* en *Lactuca* is het geslacht van soorten die in het Nederlands *sla* in hun naam hebben, vandaar *Muursla*. De plant groeit dikwijls op *oude muren* wat *muur* in de naam verklaart.

Oeverkruid | *Littorella uniflora*

Deze plant groeit aan *oevers* van vennen die periodisch droog vallen.

Overblijvende ossentong | *Pentaglottis sempervirens*

Deze plant had als oudere synoniem de wetenschappelijke naam *Anchusa sempervirens* en behoorde toen tot hetzelfde geslacht als *Anchusa officinalis* die in het Nederlands *Gewone ossentong* heet. De bladeren van deze laatste soort zijn tongvormig en ruw behaard, vandaar *Ossentong*, naam die ook voorkomt in de *Overblijvende ossentong*, alhoewel voor deze plant de bladeren niet zo ruw zijn.

Overblijvend betekent dat uit de wortel gedurende vele jaren naeen telkens nieuwe luchtstengels verschijnen die in de herfst afsterven, dit in tegenstelling tot bij de *Gewone ossentong* die meestal maar *tweejarig* is, maar uitzonderlijk ook overblijvend kan zijn.

Parnassia | *Parnassia palustris*

De *Parnassus*, vroeger in het Nederlands *Parnas* genoemd, is een ruig bergmassief in Centraal Griekenland. In de Griekse mythologie is dit gebergte het verblijf van de zanggodinnen of Muzen.

In het kruidenboek (1618) van *Rembert Dodoens* heet de plant *Gras van Parnas*; ze groeit onder meer op die berg en volgens *Dodoens* dankt die plant er haar naam aan. In Vlaanderen komt die plant uitsluitend voor in de westelijke duinstreek van onze Vlaamse kust.

Pijpbloem | *Aristolochia clematitis*

De plant wordt zo genoemd omdat de bloem de vorm heeft van een *tabakspijp*. In Frankrijk is een volksnaam voor deze plant gewoon *pipe*. De *Pijpbloem* werd vroeger gebruikt om een bevalling te bespoedigen.

Postelein | *Portulaca oleracea*

Oude Latijnse namen voor deze plant zijn *Portulaca* en *Portillaca*, waaruit de Italiaanse naam *Porcellana* ontstond die door verbastering naar het Nederlandse woord *Postelein* leidde. *Portulaca* zou afgeleid zijn van *portula*, d. i. *poortje*, verkleinwoord van *porta*, d. i. *deur* of *poort*, en dat is dan een verwijzing naar de vrucht die met een *dekseltje* opengaat.

Rankende helmbloem | *Ceratocapnos claviculata*

Deze plant droeg vroeger de naam *Corydalis claviculata* en behoorde tot hetzelfde geslacht als *Corydalis lutea*, de *Helmbloem*, die nu de naam *Pseudofumaria lutea* draagt. *Corydalis* is afgeleid van het Griekse *korydos*, de naam voor de *Kuifleeuwerik*, waarin het woord *korys helm* betekent, een verwijzing naar de *kuif* op de kop van deze vogel, waarmee de van een spoor voorziene bloem van de *Helmbloem* en de *Rankende helmbloem* mee vergeleken wordt. *Rankend*, omdat de draagvormige stengels *kruipend* of *klimmend* zijn.

Riempjes | *Corrigiola litoralis*

De Nederlandse naam is gewoon een vertaling van de stam van het woord voor de geslachtsnaam *Corrigiola*, want het Latijnse woord *corrigia* betekent *riem* of *schoenveter* en *Riempjes* is dan een verwijzing naar de heel dunne, buigzame stengels van deze plant.

Rode spoorbloem | *Centranthus ruber*

Deze verwilderde sierplant bezit *rode* of witte *bloemen* die een lange *spoor* bezitten, vandaar de Nederlandse naam.

Roomse kervel | *Myrrhis odorata*

Over de oorsprong van het woord *kervel* zijn er twee opvattingen. Ofwel is kervel een verbastering van de Franse naam *Cerfeuil* voor het keukenkruid *Echte kervel* (*Anthriscus cerefolium*) waarop *Roomse kervel* goed lijkt, ofwel is *kervel* afgeleid van het Duitse werkwoord *kerben* en dan slaat *kervel* op de diep ingesneden of *ingekeerde* bladeren van *Echte* en *Roomse kervel*.

Rooms in de naam verwijst naar *Zuid-Europa* vanwaar de plant afkomstig is. Een volksnaam is ook *Spaanse kervel*, die ook naar die streek verwijst.

Ruige scheefkelk | *Arabis hirsuta*

Het woord *ruig* in de Nederlandse naam slaat op de ruw *behaarde bladeren* van deze plant. Een benamingsmotief in verband met de kelkbladeren hebben we niet kunnen vinden; de vier kelkbladeren zijn gelijk van vorm en gelijkmatig ingeplant in de bloembodem.

Ruw parelzaad | *Lithospermum arvense*

De *vruchten* – niet de zaden – van dit akkeronkruid zijn zeer hard en worden vergeleken met *parels*. *Ruw parelzaad* in vergelijking met *Glad parelzaad* (*Lithospermum officinale*), waarvan de zaden *glad* en glanzend zijn.

Schermscheefbloem | *Iberis umbellata*

De plant behoort tot de familie van de *Kruisbloemigen* (*Cruciferae*) en de bloemen staan samen in een *scherm*, zoals bij de familie van de *Schermbloemigen* (*Umbelliferae*), waarop het woord *scherm* in de naam slaat. Van de vier kroonbladeren, eigenschap van de *Kruisbloemigen*, zijn twee naar buiten gerichte kroonbladeren *veel groter* dan de twee naar binnen gerichte, vandaar *scheef* in de naam.

Slangenwortel | *Calla palustris*

De lange wortelstok is *slangachtig* gewonden, vandaar de naam.

Slijkgroen | *Limosella aquatica*

Deze plant groeit aan de *slijkerige* oevers van waterpartijen die periodische overstromd worden.

Smalle raai | *Galeopsis angustifolia*

Deze plant bezit in tegenstelling tot andere *Galeopsis*-soorten lancetvormige, *smalle* bladeren, vandaar *smal* in de naam. Maar ook het woord *raai* verwijst naar een dun, *smal voorwerp*, want *raai* is afgeleid van het Latijnse woord *radius* of het Franse *rayon* dat *straal* betekent, zodat *raai* in deze plantennaam ook nog eens benadrukt dat de bladeren van deze plant heel *smal* zijn.

Sofiekruid | *Descurainia sophia*

In de 16de eeuw had deze plant de naam “*sophia chirurgorum*”, letterlijk “*wijsheid van de chirurgen*”, want *sophia* is een Grieks woord dat *wijsheid* betekent. De plant werd zo genoemd omdat ze gebruikt werd voor het genezen van verwondingen en beenbreuken. *Sofie* in *Sofiekruid* is dus gewoon een vernederlandsing van het Griekse woord *sophia*.

Bij *Rembert Dodoens*' kruidenboek dat in 1644 postuum uitgegeven werd, heet de plant “*Fiecruydt oft Sophia*”. Daar wordt geschreven dat de plant voor de behandeling van enkele kwalen gebruikt kan worden, onder meer bij wonden na beenbreuken: “*T selve cruydt ghestooten [fijn gestampt] / ende op de wonden ende quade zeeren gheleyt / oft t'sap daer in ghedrupt / drijft uyt de wormen die daerin zijn / ende gheneest de been breucke / ghelijck de Wael wortel [Smeerwortel].*”

Spiesleeuwenbek | *Kickxia elatine*

De bladeren van deze plant hebben de vorm van een *spies*, de metalen punt van een werptuig, vandaar *spies* in de naam. Zoals bij het *Vlasbekje* (*Linaria vulgaris*) doen de bloemen met enige verbeelding denken aan de *muil van een leeuw*.

De geslachtsnaam *Kickxia* is een eerbetoon aan de Belgische plantkundige *Jean Kickx* (1775-1831), auteur van de in 1812 verschenen studie *Flora Bruxellensis*.

Spekwortel | *Tamus communis*

Deze slingerplant bezit een cilindrische, knolvormige, zwart gekleurde *wortelstok*, waarvan het weefsel aanvoelt als reuzel of *slijmerig spek*, vandaar de naam *Spekwortel*.

In het in 1644 postuum verschenen kruidenboek van *Rembert Dodoens* (1517-1585) wordt een van de geneeskrachtige eigenschappen van de *Spekwortel* uitvoerig beschreven: “*Van de bezien [bessen] van dit ghewas zijn niet alleen goet om de sproeten ende smetten des lichaems af te vaeghen ende te verdrijven / ende de huyt te suyveren / maer doen oock scheyden alle gheronnen [gestold] bloet / ende alle blauw gheslagen oft ghestooten placken [blauwe plekken] verdwijnen ende vergaen: 't selve doen oock de wortelen kleyn gheschrapt [geschraapt] ende met doecksken [doekje] ghelijck een plaesterken daer op gheleydt.*”

Dat het smeersel van de wortelstok gebruikt kon worden voor het genezen van kneuzingen leidde in Frankrijk ertoe dat de plant niet alleen de naam *Tamier commun* had, maar ook de wel onderende naam “*Herbe aux femmes battues*”, d. w. z. “*Kruid van de geslagen vrouwen*”...

Stokroos | *Alcea rosea*

Verwilderde sierplant met een *lange, rechtopstaande stengel*, vandaar *stok* in de naam, en met witte, gele, rode tot zwart purperen bloemen, waarop *roos* wijst, want er zijn ook rassen van *rozenplanten* die bloemen met verschillende kleuren dragen.

Strandbiet | *Beta vulgaris*

De etymologie van *Beta*, de Latijnse naam van de plant, is onbekend. De Nederlandse naam is eruit afgeleid. Deze plant is typische voor het strand van onze Vlaamse kust.

In het kruidenboek (1644) van *Rembert Dodoens* wordt beschreven hoe een stukje wortel van de *Biet* als zetpil gebruikt kan worden om de ontlasting te bevorderen, een volksgebruik dat ook

nu nog bestaat, maar met een stukje zeep: “*De wortel van Beete / nae dat haer schorsse een weynighskens afgeschraapt is / van onder in ’t fundament [aars] geset als een suppositoze / ende maect den buyck weeck: in sonderheydt als sy met wat souts bespraeyt [besprenkeld] word.*”

Torenkruid | *Arabis glabra*

Een ouderen wetenschappelijke naam voor deze plant is *Turritis glabra*, waarvan de geslachtsnaam kunstmatig afgeleid werd van het Latijnse woord *turris*, dat *toren* betekent en dat een verwijzing is naar de opmerkelijke *smalle* en *hoge vorm* die deze plant aanneemt. *Torenkruid* dankt dus haar naam aan een oudere wetenschappelijke geslachtsnaam en is wellicht vertaald uit het Duits, waar die plant *Turmkraut* heet.

Valse wingerd | *Parthenocissus inserta*

Deze als gevelplant gekweekte plant raakte verwilderd. *Wingerd* verwijst naar *winden* en dat slaat op de ranken die zich *windend* aan andere planten of aan een muur vasthechten.

Wingerd is een oude benaming voor de *Wijnstok* (*Vitis vinefera*), de plant die wijndruiven voortbrengt. Maar de bessen van de *Valse wingerd* lijken wel op die bessen van de *Wijnstok*, maar ze zijn niet eetbaar, het zijn valse *druivenbessen*, vandaar *Vals* in de naam.

Veldhondstong | *Cynoglossum officinale*

De bladeren hebben een *tongvorm* en zijn wollig, kort behaard.

In Dodoens’ kruidenboek van 1644 wordt het gebruik van de wortel beschreven: “*De Wortel onder ’t asschen ghebraden [in as gebakken] / ende van onder in ghesteken [als zetpil] kan de inwendige oft niet blijckende speenen [inwendige aambeien] ghenesen / ende de smerte daer van versoeten.*”

Veldsalie | *Salvia pratensis*

De Nederlandse naam *Salie* is afgeleid van de Latijnse geslachtsnaam *Salvia*, zelf afgeleid van het Latijnse *salvus*, dat *gezond* betekent, een verwijzing naar het gebruik van *Salvia*-soorten als geneeskrachtige planten.

Vingerhelmbloem | *Corydalis solida*

Het woord *helm* in de naam is afgeleid uit de geslachtsnaam *Corydalis*, woord dat zelf afgeleid is van het Griekse *korydos*, de naam voor de *Kuifleeuwerik*, waarin *korys helm* betekent, een verwijzing naar de kuif op de kop van deze vogel, waarmee de vorm van de bloem van de *Vingerhelmbloem* vergeleken wordt. Het schutblad aan de voet van een bloemsteel heeft de vorm van een *hand met vingers*, vandaar *vinger* in de Nederlandse naam.

Vlakke dwergmispel | *Cotoneaster horizontalis*

Deze verwilderde sierstruik dankt het woord *mispel* aan de naam *Chamaespilus*, een oude benaming voor *Cotoneaster*-soorten. *Chamaespilus* is afgeleid van *chamae*, een Grieks woord voor “*op de aarde*”, verwijzend naar de groei van de struik dicht tegen de grond, en het woord *mepilon*, de Griekse naam voor een *mispel*, de vrucht van de *mispelboom*, waarmee de *Cotoneaster*-soorten verwant zijn.

Dwerg en *vlak* in de naam verwijst ernaar dat de plant *klein* is en ongeveer *in één vlak* dicht tegen de grond groeit.

Watercrassula | *Crassula helmsii*

Deze plant groeit in moerassige oeverstroken of in het *water*. *Crassula* is afgeleid van het Latijnse woord *crassus*, dat *dik* betekent, een verwijzing naar de *dikke, vlezige bladeren*.

Waterpunge | *Samolus valerandi*

De oudere plantkundigen van de 18de eeuw aanzagen deze plant als een soort *Beekpunge* (*Veronica beccabunga*). Deze laatste plant verscheen in 1554 voor het eerst met als naam *Becabunga* in het *Cruijdeboeck* van *Rembert Dodoens* (1517-1585). In de latere, postume uitgave van het kruidenboek van *Dodoens* uit 1618 lezen we over *Veronica beccabunga*: “*De NederDuytschen* [nu Nederlandstaligen] *noemen dit ghewas Waterpungen ende Beeckpungen.*” *Punge*, in het Oud-Nederlands onder meer ook *pong*, heeft de betekenis van iets dat dik en rond is en zou een verwijzing zijn naar de knolvormige wortelstok van de *Beekpunge*.

De *Waterpunge* (*Samolus valerandi*) dankt dus zijn naam aan de oude Nederlandse naam die eerst voor *Veronica beccabunga* bestemd was.

Waterscheerling | *Cicuta virosa*

Deze zeer giftige plant groeit aan de oevers van *beken* en *moerassen*, vandaar *water* in de naam. De plant draagt *scheerling* in de naam zoals bij de al even giftige *Gevlekte scheerling* (*Conium maculatum*). Het woord *scheerling* zou afgeleid zijn van het Middelnederduitse *scharn* dat *mest* of *drek* betekent, een verwijzing naar de groeiplaats van de *Gevlekte scheerling*, die dikwijls voorkomt op grond die veel mest bevat. Door de gelijkenissen met de *Gevlekte scheerling*, ook in verband met de giftigheid, kreeg ook de *Waterscheerling* het woord *scheerling* in de naam.

Waterlepeltje | *Ludwigia palustris*

Deze plant groeit aan de oevers van *waterpartijen* en bezit bladeren die enigszins aan een *lepel* doen denken, vandaar de naam.

Wild kattenkruid | *Nepeta cataria*

In het kruidenboek van *Rembert Dodoens*, uitgegeven in 1618, heet de plant “*Katte-cruydt met breeder bladeren*” en wordt ook de naam verklaard: “*In onse tijden heeft dit ghewas den naem van katte-cruydt gekregen; in ’t Latijn Cattaria, ende Herba Catti, ende dat op oorsaecke dat de katten groote genoeght in dit cruuydt nemen; want men siet dickwijls dat sy door den lieflijcken reuck van katte-cruuydt bevangen zijnde / haer selven daer aen komen wrijven / en haer daer in wentelen.*”

Wilde ridderspoor | *Consolida regalis* – *Delphinium consolida*

Een van de kroonbladeren van de bloem is uitgegroeid tot een *spoor*, te vergelijken met de *sporen* die ruiters gezeten op hun paarden aan de voeten droegen.

Wild in de naam om deze plant te onderscheiden van de sierplant *Tuinridderspoor* of *Valse ridderspoor* (*Delphinium ajacis*).

Wolfskers | *Atropa bella-donna*

Deze zeer giftige plant draagt vruchten, meer bepaald *bessen*, die bij rijpheid glanzend zwart zijn en lijken op de *kersen* van een *Kersenboom* of *Zoete kers* (*Prunus avium*), vandaar *kers* in de naam.

Voor het woord *wolf* in de naam worden twee verklaringen gegeven. *Wolf* zou erop kunnen wijzen dat de plant giftig is, want ook andere giftige planten dragen een officiële of een volksnaam waarin het woord *wolf* voorkomt. Zo is *Wolfsbes* een volksnaam voor de *Eenbes* (*Paris quadrifolia*) en is *Wolfsdood* een volksnaam voor de *Gele monnikskap* (*Aconitum lycoctonum*). De zwarte bessen kunnen ook verwijzen naar de ogen van een woest uitziende wolf.

In het in 1644 verschenen kruidenboek van *Rembert Dodoens* (1517-1585) heeft *Wolfskers* de namen “*Dulle-bezien*” en “*Doodelijcke Nascaye*”. *Nascaye* werd in het hedendaagse Nederlands *Zwarte nachtschade* (*Solanum nigrum*), de plant die net als *Wolfskers* ook tot de familie van de *Nachtschadeachtigen* (*Solanaceae*) behoort en die ook zwarte bessen (“*bezien*”) draagt. Over de dodelijke giftigheid van *Wolfskers* schrijft *Dodoens*: “*Dese Nascaye verweckt den mensche tot swaere slapen / of beroert hem syn sinnen / ende maect hem rasende ende dul / als hij niet veele bezien [bessen] van de selve treffens in en neemt; maer veele tseffens inghenomen / brengen hem seer haestelyck ende schielyck tot der doodt.*”

De tweede, soortaan duidende naam in de wetenschappelijk naam is “*bella-donna*”, wat “*mooie dame*” betekent. De Italiaanse naam *Belladonna* voor deze plant staat reeds vermeld in kruidenboeken die in de 16de eeuw verschenen zijn. Volgens sommigen zou die naam ontstaan zijn omdat de zwarte bessen doen denken aan de donkere ogen van een beeldschone vrouw. Meer aannemelijk is dat *Belladonna* verwijst naar het gebruik van extracten van de plant als geneesmiddel. Reeds eeuwen geleden werd het sap van de bessen aangewend om de pupillen van de ogen van een vrouw te vergroten, zodat zij aantrekkelijker wordt. Ook nu nog wordt een extract uit de bessen van *Wolfskers*, namelijk atropinesulfaat, in de oogheelkunde, maar in een lage dosis, gebruikt om de oogpupil te vergroten. Maar ook voor andere lichaamskwalen wordt atropinesulfaat als geneesmiddel aangewend.

Wondklaver | *Anthyllis vulneraria*

Alhoewel deze plant niet zoals bij *Klaver* (*Trifolium*-soorten) drietallig samengestelde bladeren, maar wel veervormig samengestelde bladeren bezit, kreeg de plant toch de naam van een *Klaver*. Maar door de bouw van de bloemen en de vorm van het bloemgestel is er toch een grote gelijkenis met *Klaver*.

Vroeger werd de plant als een *wondkruid* gebruikt omdat ze bij wonden een samentrekkende werking uitoefent, vandaar *wond* in de naam.

Wrangwortel | *Helleborus viridis*

Deze plant is giftig en is in Vlaanderen zeer zeldzaam. Ze werd vroeger dikwijls als geneeskrachtige plant voor mens en dier gekweekt en is hier en daar uit tuinen ontsnapt.

Wrangwortel is zo genoemd omdat de wortels van deze plant vroeger gebruikt werden om te “wrangen” of “een wrang te zetten”: daarbij wordt in de oren of de staart van gekweekte dieren een stukje van de wortel van deze plant geplaatst. Dat veroorzaakt een prikkeling en een ettering, een zogenaamde etterdracht, waarbij dan uit het stukje wortel stoffen vrijkomen die zieke dieren van ontstekingen verlost. Het woord wrang is dus afgeleid van het werkwoord wringen, wat dan slaat op het uiteen wringen van de huid om het stukje wortel te plaatsen.

Wrangwortel (*Helleborus viridis*) wordt ook *Groen nieskruid* genoemd en behoort samen met *Zwart nieskruid*, d. i. de bekende *Kerstroos* (*Helleborus niger*), tot hetzelfde geslacht dat in het Nederlands *Nieskruid* heet. De planten van de beide soorten zijn giftig en extracten werden vroeger wel gebruikt om zinsverbijstering en andere mentale problemen te behandelen. De naam *Nieskruid* verwijst ernaar dat de wortelstok van deze planten stoffen bevat die aanzetten tot niezen. Vroeger werd uit de wortelstok een poeder bereid dat gebruikt werd om het niezen te bevorderen.

De *Kerstroos* (*Helleborus niger*) is een bekende sierplant die ingepot verkocht wordt. In het kruidenboek uit 1618 van Dodoens staat over de plant: “...in onse tael Heylich Kerst-cruyt alleen om dattet ontrent den heyligen Kerstdach oft den dach des geboortes van ons Heere Jesus Christus bloeydt / soo wanneer den winter niet te streng oft te coudt en is”.

Zaagblad | *Serratula tinctoria*

De plant draagt diep ingesneden bladeren met *scherp gezaagde* randen, vandaar *Zaagblad*.

Zanichellia | *Zanichellia palustris*

Deze waterplant kreeg van de Italiaanse plantkundige *Pier Antonio Micheli* (1679-1737) in zijn werk *Nova plantarum genera* uit 1729 die naam ter ere van de plantenkenner *Gian Girolamo Zanichelli* (1662-1729) uit de Noord-Italiaanse stad Venezia.

Zilt torkruid | *Oenanthe lachenalli*

Deze plant groeit op *brakke grond*, vandaar *zilt* in de naam, en de bloemen trekken *torren* aan.

Zomerbitterling | *Blackstonia perfoliata*

Deze plant van vochtige duinvalleien bloeit in de *zomer* en de bladeren hebben een *bittere smaak*.

Zuurbes | *Berberis vulgaris*

Zowel de langwerpige *bessen* als de bladeren hebben een *zure, azijnachtige smaak*.

Zwartblauwe rapunzel | *Phyteuma nigrum*

De bloemen zijn donker- tot *zwartblauw* gekleurd. *Rapunzel* is afgeleid van het Oudlatijnse woord *rapuncium*, zelf afgeleid van het Latijnse *rapum* dat *raap* betekent, een verwijzing naar de korte, *knolvormige wortelstok* van deze plant.